

Toimenpideoite TPA 48/2026 vp

Merja Rasinkangas ps

Toimenpideoite lastensuojelulaitoksista luvottomasti poistuneiden lasten majoittamisen kriminalisoinnista

Eduskunnalle

Huostaanotettuja ja kiireellisesti sijoitettuja lapsia ja nuoria karkaa lastensuojelun sijaishuoltoyksiköistä tuhansia kertoja joka vuosi. Poliisin valtuudet ja resurssit karanteen nuoren palauttamiseksi takaisin sijaishuoltoyksikköön ovat rajalliset. Nykyiset toimet ongelman ratkaisemiseksi keskittyvät ensisijaisesti lastensuojelun työntekijöiden kiinniotto- ja voimankäyttöoikeuksien tarkasteluun sekä keinoihin, joilla pyritään estämään nuoria karkaamasta sijaishuoltoyksiköistä.

Sijaishuoltoyksiköstä luvatta poistumisen eli niin kutsutun hatkan aikana lapsi on usein täysin riippuvainen muiden avusta, eikä tätä näkökulmaa ole huomioitu riittävästi osana hatkaamisen mahdollistamista. Lapsiasiavaltuutetun julkaisun mukaan yli puolet sijaishuoltoyksiköstä luvatta poistuneista nuorista karkaa joko ystäviensä tai perheensä luokse. Joka neljäs vastaaja (26 %) ei ollut tiennyt hatkan kohdetta lähtiessään sijaishuoltoyksiköstä tai suuntasi kadulle.

Olellainen osa lasten ja nuorten hatkaamisen mahdollistamista on muiden ihmisten tarjoama majoituspaikka luvottoman poissaolon ja etsintäkuulutuksen ajaksi. Sijaishuoltoon sijoittaminen perustuu huolelliseen ja lain edellyttämään kokonaisharkintaan lapsen edusta. Näin ollen hatkanuoren majoittaja estää omalla toiminnallaan hallinto-oikeuden tai toimivaltaisen sosiaaliviranomaisen tekemän päätöksen toteutumisen.

Sijaishuoltopaikka on valittu vastaamaan nuoren yksilöllisiin tarpeisiin, ja sen ulkopuolella oleskelu katkaisee suunnitelmallisen hoito- ja kuntoutusprosessin. Tällöin lapsen ja nuoren hatkan avustaminen majoitusta tarjoamalla estää nuorta saamasta hänelle välttämättömäksi arvioitua sijaishuollon hoivaa ja huolenpitoa.

Hatkatilanteissa nuoret ovat tutkimusten mukaan keskimääräistä alttiimpia rikollisuudelle, päihteiden käytölle, hyväksikäytölle sekä väkivallalle. Majoittaja, joka mahdollistaa lapsen ja nuoren hatkassa pysymisen, myötävaikuttaa näiden riskien realisoitumiseen ja syventymiseen.

Lisäksi toiminta aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. Hatkatilanteet sitovat huomattavasti viranomaisresursseja, kuten sosiaalitoimen, poliisin ja terveydenhuollon työpanosta. Pitkittynyt hatka heikentää nuoren vointia, mikä voi johtaa sijaishuollon keston pidentymiseen, lisääntyneisiin terveydenhuollon kustannuksiin tai jopa siihen, että nuoren sijaishuoltopaikka joudutaan muuttamaan.

Toimenpidealoite TPA 48/2026 vp

Näin ollen hatkassa olevan alaikäisen majoittaminen täyttää sellaiset yhteiskunnallisesti haitallisen toiminnan tunnusmerkit, joiden perusteella sen kriminalisointi on perusteltua.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin estääkseen lastensuojelulaitoksista tehtyjen luvattomien poissaolojen avustamisen, tukemisen ja pitkittämisen esimerkiksi tarjoamalla majoituksen lapselle ja nuorelle luvattoman poissaolon ajalle.

Helsingissä 3.6.2026

Merja Rasinkangas ps